

SEB
(bk. SÖVME).

SEB'Â
(السبعة)
Yedi sayısı.

Sâmî ve Fars geleneğinde ruhanî ve kutsal sayılan üç ile cismanî sayılan dört sayısını birleştiren en önemli sayı kabul edilir. Bu düşüncenin eski Bâbil'de her yedi günde ayın dört safhasının gözlenmesi esasına dayandığı sanılmaktadır. Hint-Avrupa kavimleri arasında üç sayısı kutsal bir işe tahsis edilmiş sayıların en eskisi olarak görülürken Hint ve Fars Ârileri arasında üç, beş ve yedi öncelikli çağrışımları olan sayılar olup Mecûsîler'de de kutsal kabul edilen sayılardı. Bunların içinde yedi sayısı, ruhanî ve cismanî kavramların meydana gelişine var oluş aralıkları ve kendi içinde bütünlük belirtmesi sebebiyle çeşitli milletlerce mistik bir nişan ve işaret çerçevesinde değerlendirilmiştir. Yedi sayısının kutsallığı eski İranlılar'ın Mezopotamya kültürüyle temas kurması neticesinde artmış ve bu dönemlerde yedili gruplar hâkim rol oynamıştır. Kralın yedi danışmanı (Ezra, 7/16) Persler'de hukuk ve adaleti yürüten ve yönlendiren kraliyet hâkimleri sayılıyordu. Pers ordusu ondalık organizasyonda bulunmasına rağmen yedi saha kumandanı orduyu sevk ve idare etme görevini üstlenmişti. Yine onların eski zamanlardan beri taptikları ilâhların sayısı da Ahura Mazda, güneş, ay, hava, ateş, su ve rüzgâr olmak üzere yediye ulaşıyordu.

Hem Tevrat'ta hem Kur'ân-ı Kerim'de yer alan Yûsuf kıssasında Mısır hükümdarının gördüğü rüyada yedi zayıf ineğin yedi semiz ineği yediği, yedi başağın yeşil, diğerlerinin kuru olduğu, toprağın yedi yıl süreyle ekilmesinin ardından yedi kıtlık yılının geleceğine dair ifadeler (Tekvîn, 41/17-37; Yûsuf 12/43-48) incelendiğinde o bölgenin insanları arasında yedi sayısının önemi ortaya çıkar. Yedi sayısının Câhiliye Arapları arasında da özel bir yeri vardı. Bu dönemde Kâbe'yi yedi defa tavaf etme, Safâ ile Merve arasında yedi sa'y, hac sırasında yedi defa tekrarlanan sembolik şeytan taşlaması daha sonra da sürdürülmüştür (Cevâd Ali, VI, 355-356). İslâm'ın gelişine birlikte Kur'an'da yedi sayısının sıkça geçtiği görülür. Her namazda okunan Fâtîha sûresi kastedilerek Resûl-i Ekrem'e sıkça tekrarlanan yedi âyet (es-seb'u'l-me-sânî) ve Kur'an'ın verildiği (el-Hicr 15/87),

Allah'ın yedi semayı ve arzdan bir o kadarını yarattığı (et-Talâk 65/12), yedi semayı kendi aralarında âhenkli kıldığı (el-Mülk 67/3; Nûh 71/15), yedi semanın iki günde yaratılıp her birine işinin bildirildiği (Fus-silet 41/12), Allah'ın yedi semanın ve arşın rabbi olduğu (el-Mü'minûn 23/86), insanların üstünde yedi yol ve yedi sağlam gök yarattığı (el-Mü'minûn 23/17; en-Neb'e' 78/12), cehennem yedi kapısı bulunduğu ve her kapı için belli bir grubun ayrıldığı (el-Hicr 15/44), yeryüzündeki ağaçlar kalem, deniz de arkasından yedi deniz daha katılarak mürekkep olsa Allah'ın ke-limelerinin bitmeyeceği (Lokmân 31/27) vb. ifadeler bunu ortaya koymaktadır.

Yedi sayısı çeşitli hadis rivayetlerinde de yer almıştır. Kur'ân-ı Kerim'in yedi harf üzere nâzil olması, köpeğin içmesi sebebiyle kirlenen kabin yedi defa yıkanması, secdede vücudun yedi kısmının yere değdirilmesi, bir rivayette büyük günahların yedi sayısıyla sınırlandırılması, cehennem yedi kapısında iki meleğin görevli olarak bulunması, kurbanlık sığır ve devenin en fazla yedi kimse adına kesilmesi, Allah'ın yedi kişiyi kıyamet gününün gölgesinde gölgelendireceği, Hz. Peygamber'in yedi şeyi emredip yedi şeyi yasakladığı ve helâk edici yedi büyük günahtan sakındırdığı, bazı dua, zikir ve niyaz metinlerinin yedi defa tekrar edilmesinin öğütlenmesi bunların bir kısmını teşkil eder (Wensinck, *el-Mu'cem*, "sb'a" md.). Bu arada yedinin katları olan yetmiş, yedi yüz ve yetmiş bin sayıların çokluk, tekit ve müj-de ifadesi konumunda kullanıldığı görülmektedir. Peygamber yetmiş defa af dilese bile Allah'ın münafıkları affetmeyeceği (et-Tevbe 9/80), inkârcıların yetmiş arşın uzunluğunda bir zincire bağlı olarak cehenneme atılacağı (el-Hâkka 69/32), ser-vetlerini Allah yolunda harcayanların durumunun her birinde yüz tane bulunan yedi başağa benzetilmesi (el-Bakara 2/261), Resûl-i Ekrem'in her gün yetmiş defa tö-be ettiğini belirtmesi (Buhârî, "Da'avât", 3), ümmetinden yüzleri ay gibi parlayan yetmiş bin kişinin cennete gireceği (Buhârî, "Libâs", 18; Müslim, "İmân", 369-372), Beytülma'mûr'e her gün yetmiş bin melek girdiği ve bunların bir daha geri dönmediği (Buhârî, "Menâkıbü'l-enşâr", 42) şeklindeki ifadeler de bu konuyla ilgilidir.

İslâm tarihinde yedi sayısına özel bir önem veren, onu âlem ve imâmet anlayışlarında temel olarak kabul edip yedili bir sistem benimseyen ve devrî tarih düşüncesine yönelen İsmâiliyye fırkası her peygamberden (nâtık) sonra bir esas (vasî) ve

altı imamla bir devrin tamamlandığını, yeni nâtıkla birlikte bir önceki şeriatın nes-hedilip yeni bir devrin başladığını, bu durumun dünya devam ettiği müddetçe süreceğini iddia etmiştir. İsmâiliyye yedi sayısına değer vermesi ve sistemini bunun üzerine kurması sebebiyle Seb'iyye diye anılmıştır (bk. DEVİR; İSMÂİLİYYE). Günümüzde İsmâiliyye bu isimle anılmasa da düşünce sistemlerinde yedili grup inancı sürmektedir. Batı İran'la Irak'ın bazı bölgelerinde yayılan, eski dinler ve aşırı Şiilik'ten etkilenmiş bir fırka olan Ehl-i Hakk'ın hemen bütün kollarında yedi sayısına önem verilmekte, Tanrı'nın birbirini takip eden yedi kimseye hulûl ettiğine inanılmaktadır (bk. EHL-I HAK).

Yedi sayısını ve katlarını *Tardü's-seb' 'an serdi's-seb'* adlı eserinde ele alan Sa-fedî'nin çalışması yanında İslâmî dönem edebiyatı içinde genellikle Farsça yazılan çok sayıda eserin isminin yedi sayı ile başladığı görülür. Nizâmî-i Gencevî'nin *Heft Peyker*'i, Molla Câmî'nin *Heft Ev-reng*'i, Hâce Abdullah-ı Ensârî'nin *Heft Hişâr*'ı, Hâtifi'nin *Heft Manzar*'ı, Zülâfi Hânsârî'nin *Heft Seyyâre* ve *Heft Âsi-yâb* diye de anılan *Heft Genc*'i, Âgâ Ahmed Ali'nin *Heft Âsumân*'ı, Nev'izâde Atâî'nin *Heft Hân*'ı, Ermî-i Ahmed-i Râ-zî'nin *Heft İklim*'i bu tür eserlerdendir. Ayrıca yedi sayısı halk dilinde birçok atasöz, teşbih ve mecaz ifadelerinde kullanılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

M. F. Abdülbâkî, *el-Mu'cem*, "sb'a" md.; Muhammed b. Hasan ed-Deylemî, *Beyânü mezhe-bi'l-Bâtiniyye ve butlânih* (nşr. R. Strothmann), İstanbul 1938, tür.yer.; Safedî, *Tardü's-seb' 'an serdi's-seb'*, Süleymaniye Ktp., Yeni Cami, nr. 984, tür.yer.; Cevâd Ali, *el-Mu'şşal*, VI, 355-356; A. J. Wensinck, "Seb'a", *İA*, X, 266-267; Annemarie Schimmel, "Sab', Sab'a", *EP* (İng.), VIII, 662-663; A. Shapur Shahbazi, "Haft", *Elr.*, XI, 511-515.

 MUSTAFA ÖZ

SEBBİH SÜRESİ

(bk. A'LÂ SÜRESİ).

SEBE
(سبأ)

Yemen'de hüküm süren bir devlet
(m.ö. X. yüzyıl öncesi [?]-115).

Adını devletin kurucusu olarak bilinen Sebe b. Yeşcüb b. Ya'rub b. Kahtân'dan alır. Bu kişinin isminin Abdüşems olduğu, savaşlarda esir ele geçiren ilk Arap hü-